

AGDER
fylkeskommune

Kulturminnevern og kulturturisme

Arkeologisk registrering – 21/14168

Syrtveit kraftverk- Gnr 2 og 3/ m.fl. bnr – Evje og Hornnes

Rapport ved Joakim Wintervoll 2021

Kommune:	Evje og Hornnes				
Gårdsnavn:	Syrtveit				
Gårdsnummer:	1, 2 og 3				
Bruksnummer:	m.fl.				
Tiltakshaver:	Agder Energi Vannkraft				
Adresse:	Postboks 603 Lundsiden, 4606 Kristiansand				
Navn på sak:	Syrtveit kraftverk				
Saksnummer:	21/14168				
Registrering utført:	06.09.21 – 08.09.21 og 28.09.21	Ved:	Joakim Wintervoll, Emma Norbakk og Snorre Haukalid		
For- og etterarbeid:	30.08.21.-31.08.21, 09.09.21 , 20.09.21. , 05.11.21. , 08.11.21, 11.11.21-12.11.21, 16.11.21-17.11.21	Ved:	Joakim Wintervoll		
Saksbehandler:	Snorre Haukalid				
Totale timer brukt	Forarbeid:	16	Feltarbeid:	42	Etterarbeid: 55
Innenfor registreringsområde:	Askeladden ID:				
Automatisk fredete kulturminner:	214059, 214061, 280978, 280980, 280981, 280983, 283256				
Ikke fredete kulturminner:	124827, 267639, 267640, 267641, 267642, 267643, 280982, 280984, 283257				
Foto-dokumentasjon:	Fotoarkiv - Arkeologi - Fylkeskonservatoren (agderfk.no)				
Merknader:					
Sammendrag:	<p>Planområdet ble gått over med visuell overflateregistrering og det ble prøvestikket manuelt. Til sammen ble det registrert 8 nye lokaliteter innenfor planområdet, i tillegg til de 8 som var kjent fra før.</p> <p>Til sammen er det 7 automatisk fredede lokaliteter innenfor planområdet, de fleste av dem i form av røyser eller utmarksrøyser.</p>				

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn og informasjon om undersøkelsen.....	6
2	Område og kulturmiljøet	7
2.1	Områdebeskrivelse	7
2.2	Kulturmiljø	11
3	Historisk tidslinje og dateringsmetoder	13
3.1	Typologisk datering	14
3.2	Dendrokronologisk datering	14
3.3	Karbondatering (C14).....	15
4	Undersøkellesmetoder	17
4.1	Visuell overflateregistrering	17
4.2	Prøvestikking.....	17
5	Resultat av registreringen	18
5.1	Overflateregistrering.....	19
5.1.1	ID 214059 – Holtet røysfelt – Automatisk fredet.....	20
5.1.2	ID 214061 – Harstadmoen gravrøys – Automatisk fredet	24
5.1.3	ID 280978 – Bakken røysfelt – Automatisk fredet	26
5.1.4	ID 280980 – Holtet utmarksrøys og varde – Automatisk fredet.....	30
5.1.5	ID 280981 – Gamleholtet utmarksrøys – Automatisk fredet.....	30
5.1.6	ID 280982 – Holtet Likkvile – Ikke fredet.....	32
5.1.7	ID 280983 – Gamleholtet grenserøys/ferdselsrøys – Automatisk fredet	33
5.1.8	ID 280984 – Setesdalsvegen over Senum – Ikke fredet	33
5.1.9	ID 283256 – Grensemarkør/Tidligere endestav – Automatisk fredet	35
5.1.10	ID 283267 – Bakken atypisk grensestein – Ikke fredet	35
5.2	Prøvestikking.....	36
6	Konklusjon	38
7	Referanser og vedlegg	39
7.1	Vedleggs liste	39
7.1.1	Vedlegg 1: Kart over planområdet fra tiltakshaver	40
7.1.2	Vedlegg 2: Oversikt kjente kulturminner innenfor registreringsområdet.	41
7.1.3	Vedlegg 3: Strukturliste overflateregistrering.....	44

7.1.4 Vedlegg 4: Prøvestikksbeskrivelse.....	48
--	----

Forsideillustrasjon: Oversiktsbilde over Syrtveitfossen. Tatt imot øst.

Figurliste

Figur 1. Planområdet plassering i Evje og Hornnes kommune.	7
Figur 2. Planområdets utstrekning rundt Otra og Syrtveitfossen.	8
Figur 3. Planteskogen på furumoen mot elva. Bilde tatt imot vest.	9
Figur 4. Syrtveitfossen i Otra, som renner igjennom den østre delen av planområdet. Bildet er tatt imot nordøst.....	10
Figur 5. Furumoen ovenfor Syrtveitfossane. Bildet er tatt imot øst.	10
Figur 6. Kart over kjente kulturminner nord for planområdet, ved sørmunningen av Byglandsfjorden. Kartutsnittet er hentet fra kulturminnedatabasen Askeladden.	11
Figur 7. Tabell over de generelle forhistoriske og historiske tidsperiodene som brukes i Norge, med underperioder og spesifikke arkeologisk underperioder.	13
Figur 8. Oversiktskart over alle lokaliteter som er synlig i overflaten innenfor planområdet.....	19
Figur 9. Oversiktskart over Holte røysfelt (ID 214059) og røysenes plassering i forhold til hverandre.	21
Figur 10. Oversiktsbilde over røyse lokaliteten (ID 214059).	22
Figur 11. Bunnen av utrast røys 2 (ID 214059-2, fremst i bildet) og utrast røys 3 (ID 214059-3, bak meterstaven.).....	22
Figur 12. Utrast røys 6 (ID 214059-6) bak meterstaven, med utrast røys 5 (ID 214059-5) bak der igjen.....	23
Figur 13. Utrast røys 7 (ID 214059-7) ligger nord for meterstaven og ligger under brinken til bergknatten.	23
Figur 14. Harstadmoen gravrøys (ID 214061) som ligger langs Setesdalsvegen (ID 280984). Gravrøysa er så overvokst at den er knapt synlig bak meterstaven.	24
Figur 15. Oversiktskart over Harstadmoen gravrøys (ID 214061) og dens relasjon til Setedalsvegen over Senum (ID 280984).....	25
Figur 16. Gravrøysa (ID 280978-1) med hellelokket (ID 280978-2) synlig i nordsiden.	26
Figur 17. Oversiktskart over enkeltminnene på lokalitet 280978 og 283267.	27
Figur 18. Nærbilde av det mulige kammer med hellelokk (ID 280978-2). Moderne forstyrelse i form av en varde er synlig i bakgrunnen.	28
Figur 19. Gravrøys 2 (ID 280978-3) med utkastet fra plyndringsgropen. Selve røysa ligger bak meterstaven og er noe overgrodd av lyng.....	29
Figur 20. Bunnen av rektangulær røys (ID 280978-4). Muligens at stein er blitt	

plyndret fra de andre røysene for å bygge denne.....	29
Figur 21. Gravrøysa (ID 280980-1) med moderne varde i østenden (ID 280980-2).	30
Figur 22. Oversiktskart over Holtet utmarksrøys med varde (ID 280980) og Gamleholtet utmarksrøys (ID 280981).....	31
Figur 23 Gravrøysa (ID280981) er så overgrodd at den knapt er synlig bak meterstaven.....	32
Figur 24. Likkvile (ID 280982).....	32
Figur 25. Intakt ferdselsrøys som ligger alene (ID 290983).	33
Figur 26. Sørlig ende av segmentet til Setsdalsvegen over Senum (ID 280984) ved massetuttaket	34
Figur 27. Mulig endestav som er blitt til en vanlig grensemarkør (ID 283256).....	35
Figur 28. Atypisk grensemarkør (ID 283267).....	35
Figur 29. Oversiktskart over prøvestikkene gjort i nordenden av planområdet.	36
Figur 30. Oversiktskart over prøvestikkene gjort langs Syrtveitfossen.	37

1 Bakgrunn og informasjon om undersøkelsen

Agder fylkeskommune ble i et brev datert den 18.05.21. informert om oppstart med konsesjonssak for Syrtveit kraftverk. Tiltakshaver er Agder energi vannkraft og hensikten med reguleringsplanen er å planlegge for ny vannkraftstasjon i Otra ved Syrtveitsfossane i Evje og Hornnes kommune.

Syrtveit ligger 3 km sør for Byglandsfjorden, en innsjø det tidligere er blitt funnet flere boplasser fra steinalderen langs vannkanten. Ferdelsveiene fra kysten og opp til Byglandsfjorden har gått langs OTRAS bredder og det var dermed en mulighet for å finne tilsvarende boplasser innenfor planområdet. I området var det også tidligere registrert to uavklarte røysfelt og gravrøyser (ID 214059 og 214061), men som ikke hadde blitt tilstrekkelig registrert i felt og kartfestet. Disse måtte man få kontroll på og undersøke om det var tilsvarende utmarkskulturminner i området. Det var dermed meldt behov om å gjennomføre en arkeologisk registrering.

Begrunnelsen for undersøkelsene er også hjemlet i kulturminnelovens § 9, hvor fylkeskommunen er forpliktet til å undersøke om større offentlige og private tiltak kan komme i konflikt med hensynet til automatisk fredede fornminner.

Registreringene ble foretatt den 06.09.21 – 08.09.21 og 28.09.21 av arkeologene Joakim Wintervoll, Emma Norbakk og Snorre Haukalid. Metoden som ble brukt for registreringen var prøvestikking og visuell overflater registrering.

Rapporten ble skrevet den 09.09.21, 20.09.21, 05.11.21, 08.11.21, 11.11.21-12.11.21, 16.11.21 og fullført den 17.11.21 av Joakim Wintervoll.

Det ble gravd 27 prøvestikk innenfor området og av disse var ingen funnførende. Da området ble gått over, ble det funnet 18 nye sikre strukturer som var synlige i overflaten.

Fra før var det 8 kjente kulturminner innenfor registreringsområdet (ID 124827, 214059, 214061, 267639, 267640, 267641, 267642, 267643). Det ble registrert 8 nye lokaliteter innenfor området (ID 280978, 280980, 290981, 280982, 280983, 280984, 283256 og 283257).

Til sammen er det 7 automatisk fredete kulturminner innenfor registreringsområdet (ID 214059, 214061, 280978, 280980, 280981, 280983, 283256) og 9 ikke fredede lokaliteter innenfor registreringsområdet (ID 124827, 267639, 267640, 267641, 267642, 267643, 280982, 280984 og 283257).

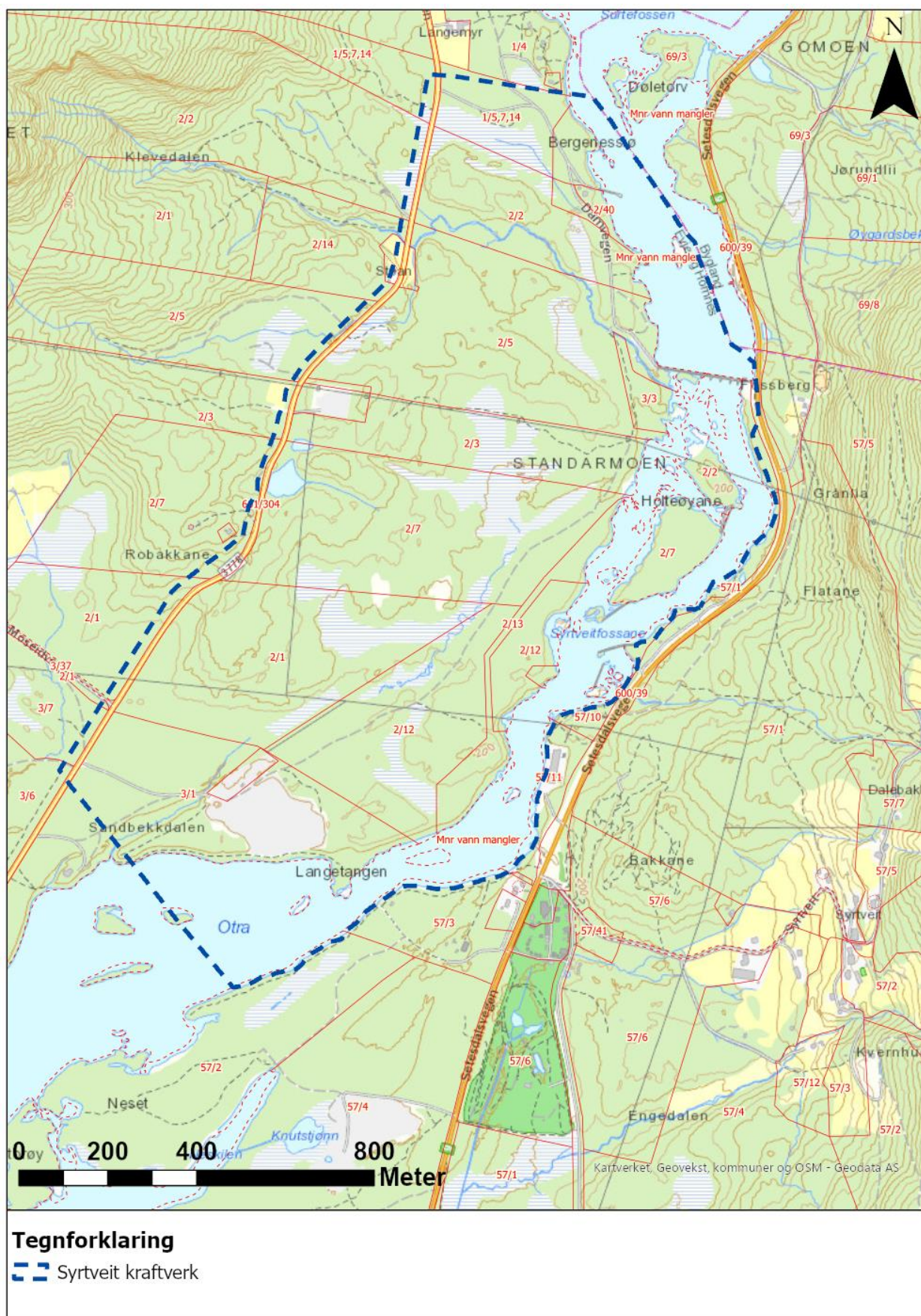

2 Område og kulturmiljøet

2.1 Områdebeskrivelse

Figur 1. Planområdets plassering i Evje og Hornnes kommune.

Figur 2. Planområdet utstrekning rundt Otra og Syrtveitfossen.

Planområdet ligger i Evje og Hornnes kommune, langs vestsiden av elva Otra, ca. 5,8 km nord for Evje sentrum. Munningen av Byglandsfjorden er ca. 3 km nord for planområdet. I øst avgrenses planområdet av Rv9 og i vest avgrenses planområdet av Senumsvegen. Området som planområdet ligger på heter Standarmoen, en furumo som overser en svingning i Otra. Vannføringen på dette partiet i Otra er meget kraftig og danner fossesystemet som kalles Syrtveitfossane.

Otra er her klemt imellom glatte bergflater i øst, og en blanding av berg og morenemasser i vest. Moen på vestsiden er bevokst av en planteskog av grantrær, med noe innslag av furu, som ligger i et belt på mellom 100 til 150 meter langs Otra. Vest for planteskogen igjen, preges landskapet av å være et bløtt myrlandskap med bergflater stikkende opp som skjær på enkelte strekk. Vegetasjonen er her mer åpen og urørt, med gressvokste myr og eldre furutrær på bergflatene.

Det er en relativt liten del av planområde som har bebyggelse, men i nordre del av planområdet kommer Damvegen inn og har retning mot demningen som strekker seg over Otra ovenfor Syrtveitfossane. Helt i sør av planområdet er det et større masseuttak og midt på planområdet strekker det seg en høyspentlinje i øst-vest retning. I vest går kraftlinjen i kant med et eldre anleggsområde som ligger langs Senumveien.

Figur 3. Planteskogen på furumoen mot elva. Bilde tatt imot vest.

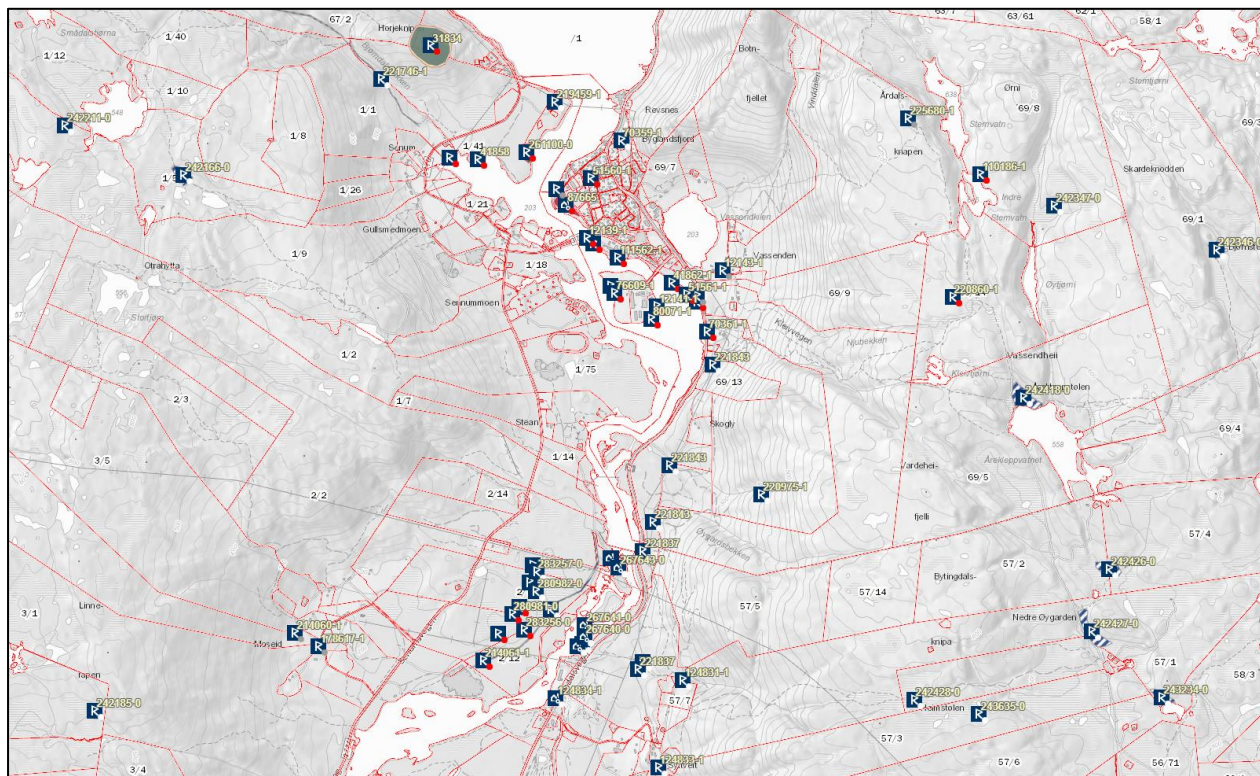

Figur 4. Syrtveitfossen i Otra, som renner igjennom den østre delen av planområdet. Bildet er tatt imot nordøst.

Figur 5. Furumoen ovenfor Syrtveitfossane. Bildet er tatt imot øst.

2.2 Kulturmiljø

Figur 6. Kart over kjente kulturminner nord for planområdet, ved sørmunningen av Byglandsfjorden. Kartutsnittet er hentet fra kulturminnedatabasen Askeladden.

Før oppstarten av registreringen var det kjent til to uavklarte kulturminner innenfor planområdet (ID 214059 og 214061) og flere ikke fredede kulturminner fra moderne tid (ID 124827, 267639, 267640, 267641, 267642 og 267643).

ID 214059 var blitt meldt inn av informant Martin Moseid til Laila Rolfsen i 1982 og lå beskrevet som følgende i Askeladden:

"Gravfelt bestående av åtte røyser fordelt på seks knauser. Diameter fra 3-15 m og høyde fra 0,30-0,75 m. Ligger i et myrparti med knauser, 200 m øst for veien og 750 m nord for Langetangen. Kartfesting basert på skriftlig informasjon og er ca., må sjekkes i felt."

Lokaliteten lå inne i Askeladden som et tilfeldig plassert punkt i myra, så det er lite sannsynlig at lokaliteten hadde blitt sjekket i felt før oppstarten av denne registreringen. Beskrivelsen gir også inntrykk av at det er flere lokaliteter som ligger i myra, siden knausene i myra ligger 10-talls meter fra hverandre. Denne lokaliteten måtte undersøkes som om det heller dreide som om flere røyser som var spredt utover myren.

ID 214061 var en gravrøys som også ble meldt inn i 1982 til Laila Rolfsen. Igjen med en omtrentlig plassering og en vag beskrivelse. I Askeladden var denne blitt plassert i kant med masseuttaket i den sørlige delen av planområdet, så det var usikkert om den hadde blitt gravd bort med masseuttaket eller om informanten hadde gitt en for vag beskrivelse om hvor den lå hen. Området den lå i måtte iallfall undersøkes grundig.

ID 124827 var en mølle og kvernhus fra nyere tid som lå på østsiden av Syrtveitfossane i Otra. Registreringen fra 2005 beskriver dem slik:

«Nedenfor Syrtveitfossen på østsiden av Otra skal det på noen flate fjell ha stått både ei mølle og ei sag. Området ble også benyttet for stamping av vadmel. Det er ingen synlige rester etter virksomheten og heller ingen opplysninger om hvor lenge virksomheten holdt på. Drifkraften var fallet fra Syrtveitfossen.»

De kulturminnene som er synlig i Otra, er fløteskjermene som ligger på strategiske steder i fossen (**ID 267639, 267640, 267641, 267642 og 267643**). Disse er fra tiden da tømmer ble ført ned fra fjellet i Otra og fløtet ned til Kristiansand. De blokkerer hovedsakelig det vestre løpet av fossen, slik at tømmeret holder seg i det østre løpet av elva og ikke setter seg fast eller bli ødelagt i avkroker. Disse regnes å være fra moderne tid, sidn den siste fløtingen i Otra skjedde på slutten av 1970-tallet (Hagestad, 1988, s. 39), og de har ikke noe formelt vern.

Nord for planområdet ligger sørlige munningen til Byglandsfjorden, hvor det tidligere er blitt gjort flere funn av boplasser fra steinalderen langs vannkanten av vannet (f.eks. ID 41862, 51561, 41864, 80071, 76610, m.fl.). Syrtveitfossen er et mye striere vannløp enn område som disse lokaliteten er blitt registrert på, men det kunne være en mulighet at det fantes midlertidige overnatting/transitt lokaliteter langs den vestre breddene av fossen. Disse lokalitetene vil mest sannsynlig ligge på tørre flater rett over vannkanten, som man ville kunne finne igjen med prøvestikking.

3 Historisk tidslinje og dateringsmetoder

Hovedperioder	Underperioder		Datering (Kalibrert)
Eldre steinalder (mesolitikum)	Tidligmesolitikum	Fosnafasen	9500-8250 f.Kr.
	Mellommolitikum	Tørkopfasen	8250-6350 f.Kr.
	Senmesolitikum	Nøstvetfasen	6350-4650 f.Kr.
		Kjøøyfasen	4650-3800 f.Kr.
Yngre steinalder (neolitikum)	Tidligneolitikum	TN (Traktbegerfase)	3800-3300 f.Kr.
	Mellomneolitikum	MNa (Gropkeramiskfase)	3300-2700 f.Kr.
		MNb (Stridsøksfase)	2700-2350 f.Kr.
	Senneolitikum	SN (Nordisk dolk tid)	2350-1700 f. Kr.
Bronsealder	Eldre bronsealder	Periode I-III	1700-1100 f.Kr.
	Yngre bronsealder	Periode IV-VI	1100-500 f.Kr.
Jernalder	Eldre jernalder	Førromersk jernalder	500 f.Kr. - Kr.F.
		Eldre romertid	Kr.F. - 200 e.Kr.
		Yngre romertid	200-410 e.Kr.
		Folkevandringstid	410-570 e.Kr.
	Yngre jernalder	Merovingertid	570-793 e.Kr.
		Vikingtid	793-1066 e.Kr.
Middelalder	Tidlig middelalder		1066-1130 e.Kr.
	Høymiddelalderen		1130-1350 e.Kr.
	Senmiddelalderen		1350-1537 e.Kr.
Nyere tid	Etter-reformatork tid	Moderne tid	1537 e.Kr. - nåtid

Figur 7. Tabell over de generelle forhistoriske og historiske tidsperiodene som brukes i Norge, med underperioder og spesifikke arkeologisk underperioder.

Med arkeologisk datering menes tidfesting av gjenstand, struktur eller kulturminne. En slik tidfesting kan enten gis i årstall, såkalt absolutt datering, eller ved å spesifisere hvorvidt det som dateres er yngre eller eldre enn noe annet, såkalt relativ datering (Bang-Andersen, 2005, s. 75). Det finnes mange forskjellige metoder for å aldersbestemme et kulturminne. De metodene som oftest brukes ved aldersbestemmelse av arkeologisk materiale i Norge er typologisk datering, radiokarbondatering (AMS) og strandlinjedatering.

3.1 Typologisk datering

I dag kjenner man til et mangfold av forskjellige materielle levn fra forskjellige perioder av forhistorien, hvilket gjør at man har utarbeidet relativt velutviklede typologiske serier for forskjellige gjenstandsgrupper og strukturer. Derfor er det i noen tilfeller tilstrekkelig å sammenligne den strukturen eller gjenstanden man vil aldersbestemme med andre kjente strukturer eller gjenstander.

Det kan gjøres med gjenstander som mynter, større keramikkbiter, flintverktøy, smykker, etc. hvor man har en omfattende oversikt over bruksperioden og utviklingen av disse igjennom historien. Gjenstander som disse omtales som «diagnostiske», siden de er unike for perioden de var i bruk. Enkelte gjenstander har en relativt kort bruksperiode på under hundre år, men andre ikke har endret seg på flere hundre år. Hvis gjenstander som disse finnes i en sikker relasjon med andre strukturer, gir de en indikasjon på hvilke periode strukturene kan dateres til.

3.2 Dendrokronologisk datering

Dendrokronologi, også kalt treringdatering eller årringdatering, er en metode for å bestemme alderen av tremateriale ved hjelp av analyse av årringer (Storsletten, 2020). Et tre vil ha varierende vekstforhold fra år til år, noe som påvirker tykkelsen på årringen som dannes den sesongen. Innenfor et område hvor vekstvilkårene stort sett er de samme, vil brede og smale årringer følge på hverandre på samme måte i alle trestammene i det området, med kun små lokale variasjoner.

Hvis man måler årringsbreddene, og setter dem opp grafisk, vil man få en kurve hvor de ugunstige somrene er representert ved minima, de gunstige ved maksima. Hvis en slik kurve er bygd på middeltallene for flere stammer fra samme sted, gjenspeiler den de klimatiske variasjonene sikrere enn om den er bygd på en enkelt stamme. Kurven kan da tjene som grunnkurve for det området. Disse årringene vil også fange opp de klimatiske forholdene i området, som f.eks. mengden karbon i atmosfæren eller spor av tidligere vulkanutbrudd.

Denne grunnkurven vil sammenfalle med grunnkurven fra treverk fra andre områder og ved å sammenkoble like segmenter i begynnelsen og slutten av forskjellige standardkurver, kan man lag en lengre grunnkurve for en region som strekker

bakover i tid. Ved å koble sammen flere og flere segmenter av grunnkurver, kan man få en kontinuerlig grunnkurve som strekker seg tusener av år tilbake i tid. I Agder har man en grunnkurve som basert på både furustammer og eikestammer, som har en oversikt over de årlige årringsstørrelsene helt tilbake til vikingtid (Stylegard, 2021). Denne er koblet sammen med grunnkurver fra andre regioner i Norden og Nord-Europa. I Norge har man en kronologi på årringer fra furu som går minst 1500 år tilbake i tid (NTNU, 2020).

For di årringene er basert på årlige variasjoner, er dette den mest nøyaktige dateringsmetoden innen arkeologien. Ved å sammenligne årringene fra en årringsprøve med grunnkurven, enten tatt fra en borreprøve fra en tømmerstokk eller et tverrsnitt av en tregjenstand, vil man få en absolutt datering på når treet ble felt. En absolutt datering betyr at den er uavhengig av andre dateringsmetoder, som f.eks. typologi, karbondateringer eller strandlinje. De nevnte dateringsmetodene støtter seg heller på dendrokronologien. På grunn av at årringene har fanget klimavariasjonene over tid, og mengden karbon i atmosfæren, har dendrokronologi blitt brukt til å kalibrere karbondatering som metode, som igjen har blitt brukt til å kalibrere typologisk- og strandlinje dateringer.

3.3 Karbondatering (C14)

Radiokarbondatering (karbon-14, AMS-metoden) metoden forutsetter at kulturminnet inneholder organisk materiale, eksempelvis kull (relativt små mengder er påkrevd), som gjennom en naturvitenskapelig analyse vil kunne angi en rimelig nøyaktig datering i kalenderår for når det organiske materialet var sist levende.

Karbon-14 er en isotop av karbonatomet (C-12), som dannes gjennom kosmisk stråling i jordens stratosfære. Alle levende organismer tar til seg karbon-14, gjennom diet for dyr og gjennom CO₂ for planter, i tilsvarende konsentrasjon som atmosfæren. Dette opphører selvsagt når organismen dør. Karbon-14 har en halveringstid på 5730 år, eller tiden det tar halvparten av karbon-14 mengden i en organisme til å reduseres til karbon-13. Siden man har en oversikt over konsentrasjonen av karbon-14 i forskjellig perioder, gjennom årringanalyser av trær fra forskjellige perioder, kan man kalibrerer for den varierende konsentrasjonen gjennom tiden og regne ut når det organiske materialet sluttet å ta til seg karbon-14. Denne metoden gjør at man kan datere organisk materiale så langt tilbake som 50 000 – 80 000 år tilbake i tid (Riddervold, 2021).

For dateringer av strukturer, betyr dette at man nødvendigvis ikke daterer når en struktur eller gjenstand var i bruk, men heller når den ble laget. Datere man for eksempel et stolpehull, datere man egentlig når treet for å lage den stolpen ble kuttet ned og ikke nødvendigvis alderen på huset den ble laget for.

Ukalibrerte dateringer, hvor man ikke har tatt hensyn til varierende mengde C14 i atmosfæren, regnes ut ifra BP (Before Present) som i den vanlige kalenderen er året 1950. Resultatet av den første kommersielle karbondateringen ble ferdig i desember 1949 og siden den gang regnes året 1950, for enkelthets skyld, som utgangspunktet for alle karbondateringer.

Det vil også være en usikkerhet rundt resultatet som normalt varierer på mellom 30-60 år fram og tilbake i tid, avhengig av materialet. Dermed vil man aldri få en nøyaktig kalenderdato med en karbondatering. Denne usikkerheten på resultatet skrives vanligvis som f.eks. 3000±60 BP hvis dateringen er ukalibrert eller som 1110 - 990 cal f.Kr. hvis den er kalibrert.

4 Undersøkelsesmetoder

4.1 Visuell overflaterregistrering

Visuell overflaterregistrering er en undersøkelsesmetode som blir brukt for å påvise kulturminner som er synlige over markoverflaten. Registreringen foregår ved at arkeologen søker systematisk gjennom registreringsområdet for å finne strukturer som er synlige med det blotte øyet, ofte ved hjelp av et jordbor. Eksempler på kulturminner man kan finne ved overflaterregistrering er; rydningsrøyser, fangstgroper, steingjerder, hustuffer, bautasteiner, gravhauger, kullmiler, tjæremiler, rester etter jernvinner etc.

4.2 Prøvestikking

Prøvestikking er en metode som vanligvis blir brukt for å påvise kulturminner som ikke er synlige over markoverflaten. I hovedsak gjelder dette spor etter aktivitet fra steinbrukende tid, men også andre typer kulturminner kan dukke opp gjennom prøvestikking. Metoden består i å grave kvadratiske hull på ca. 40 x 40 cm ned i markoverflaten. Under graving av prøvestikk blir det hovedsakelig gravd i grove mekaniske lag (ett mekanisk lag er omtrent 10 cm) med bruk av spade og graveskje. Prøvestikkene har varierende dybde, der regelen er at man graver seg ned til berg eller steril undergrunnsmasse, som for eksempel leire. Massen i prøverutene blir vannsåldet eller tørrsåldet, hvor eventuelle funn dukker opp. Prøvestikkene blir dokumentert med beskrivelser, nummerering og kartfesting. Hensikten er at eventuelle funn kan relateres til spesifikke jordlag. Ved prøvestikking kan steinalderlokaliteter påvises med positive prøvestikk med funn og avgrenses med negative prøvestikk uten funn.

5 Resultat av registreringen

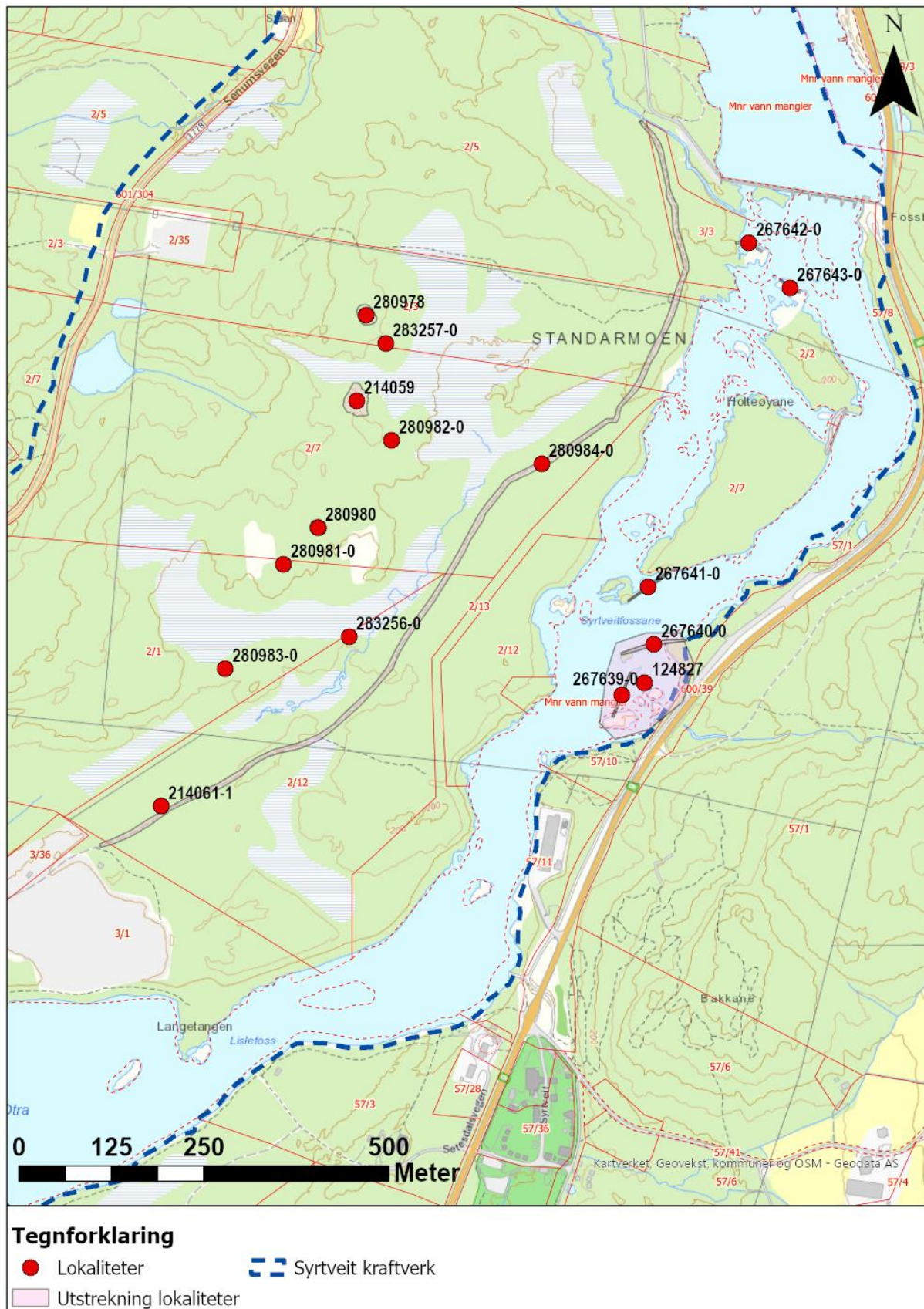
Området ble gått over med visuell overflaterregistrering og det ble gravd 27 prøvestikk. Alle prøvestikkene var negative, men det ble registrert 6 nye lokaliteter ved overflaterregistreringen. Fire av dem er automatisk fredet (ID 280978, 280980, 280981, 280983 og 283256), mens to av dem er ikke fredet (ID 280982 og 280984)

De to uavklarte lokalitetene (ID 214059 og 214061) som lå innenfor planområdet fra før, ble kontrollregistrert og fikk geometri. De fikk også en endret vernestatus fra uavklart til automatisk fredet.

Til sammen er det 16 lokaliteter innenfor planområdet: 7 automatisk fredete kulturminner (ID 214059, 214061, 280978, 280980, 280981, 280983 og 283256) og 9 ikke fredede lokaliteter (ID 124827, 267639, 267640, 267641, 267642, 267643, 280982, 280984 og 283257). Samlet er det 27 enkeltminner fordelt på alle av disse lokalitetene. For en detaljert beskrivelse av hvert enkeltminne, se Vedlegg 3: Strukturliste overflaterregistrering.

I denne rapporten er det de 10 lokalitetene som enten ble nyoppdaget under denne registreringen eller kontrollregistrert, som er beskrevet i dette kapitlet. Rekkefølgen er i stigende Askeladden ID-nummer (ID 214059, 214061, 280978, 280980, 280981, 280982, 280983, 280984, 283256 og 283257). Dette utgjør samtlige av de automatisk fredede lokalitetene innenfor planområdet og tre ikke fredede lokaliteter.

5.1 Overflateregistrering

Figur 8. Oversiktskart over alle lokaliteter som er synlig i overflaten innenfor planområdet.

5.1.1 ID 214059 – Holtet røysfelt – Automatisk fredet

Dette er den første uavklarte lokaliteten som ble kontrollregistrert. Den eldre tekst i Askeladden som beskriver de innmeldte røysene på furumoen følgende:

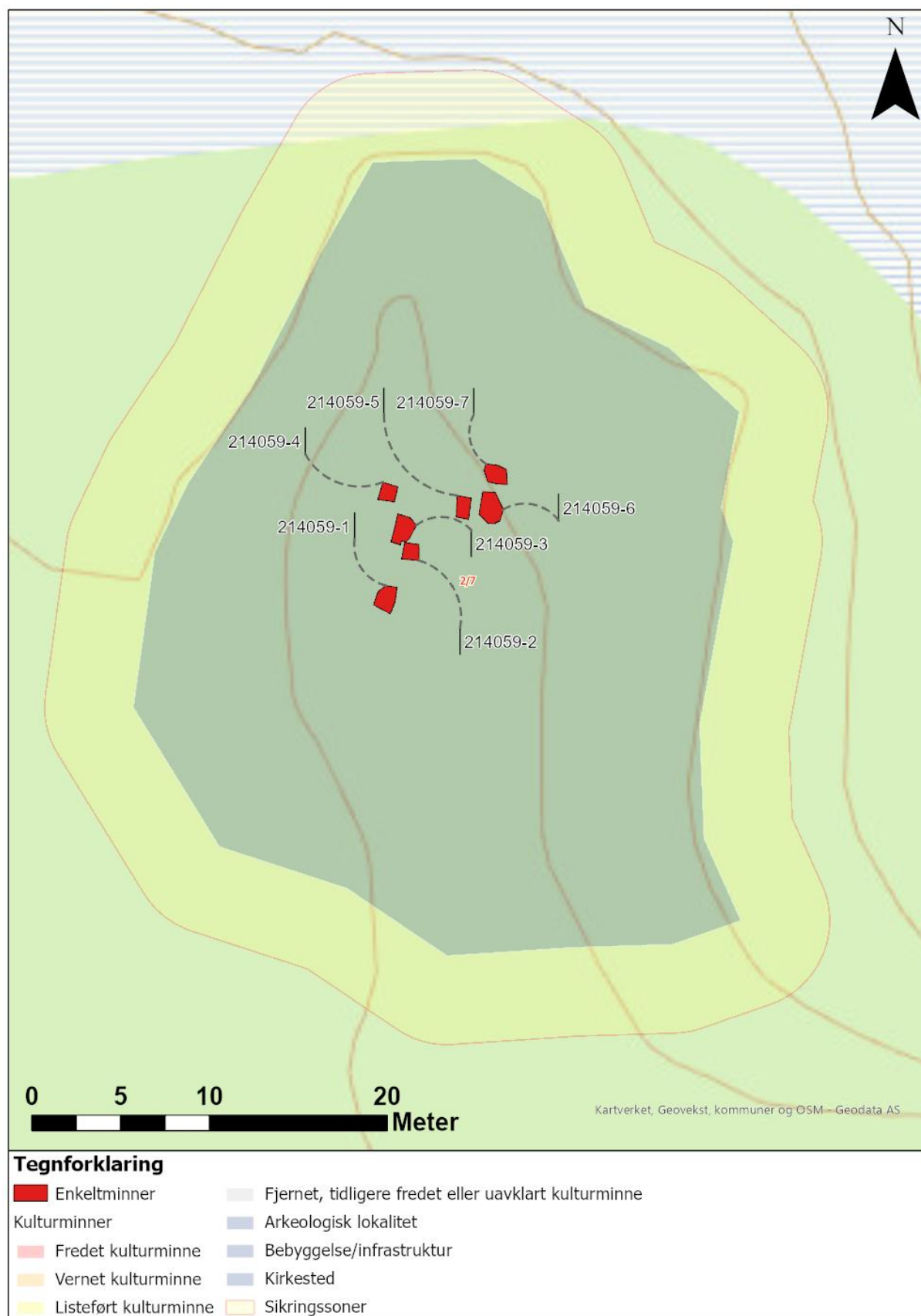
"Gravfelt bestående av åtte røyser fordelt på seks knauser. Diameter fra 3-15 m og høyde fra 0,30-0,75 m. Ligger i et myrparti med knauser, 200 m øst for veien og 750 m nord for Langetangen. Kartfesting basert på skriftlig informasjon og er ca., må sjekkes i felt."

Trolig beskriver den flere lokaliteter som ligger i området. Man har likevel man valgt å bevare det gamle ID-nummeret for denne lokaliteten, for å bevare referansen til den gamle registreringen.

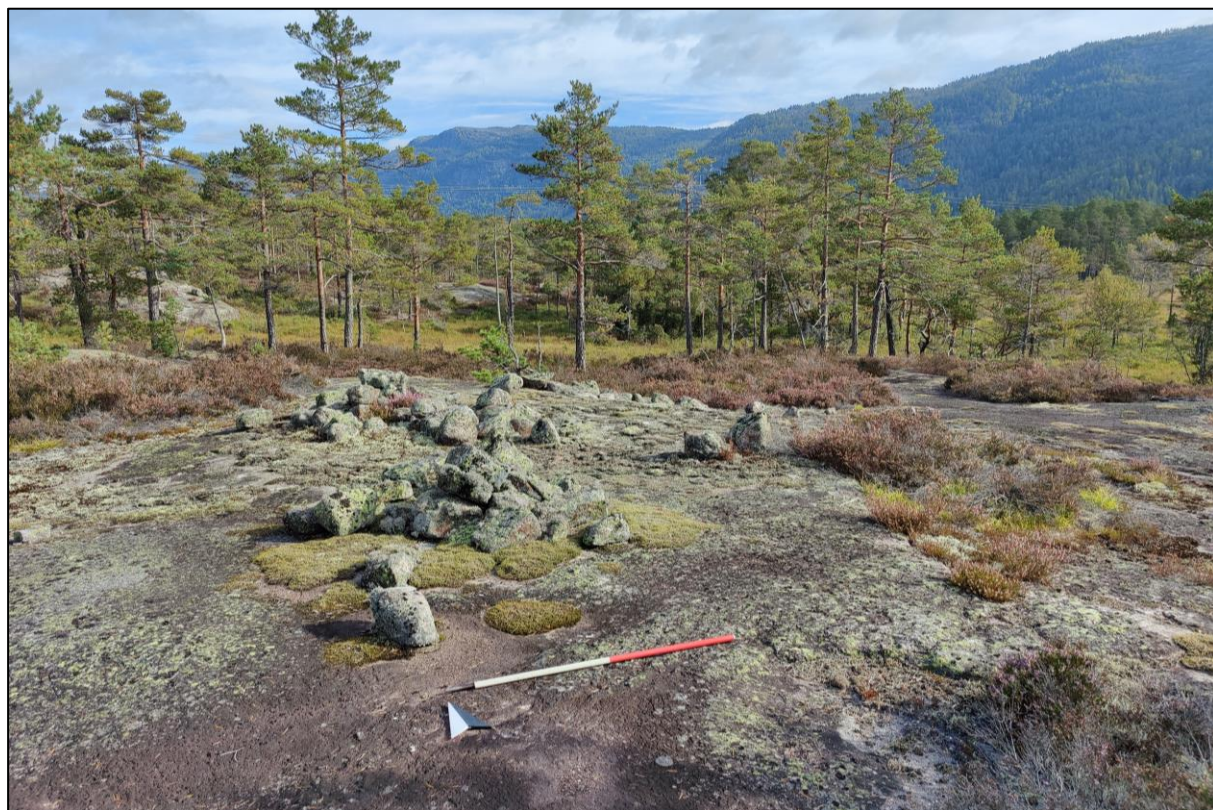
Lokaliteten består av en 7 utraste røyser som ligger i samling, med kvadratiske eller rektangulær bunn. De er alle mellom 20 -50 cm høye og har en varierende utstrekning i plan. De ligger på en bergknaus med myr på tre sider og lengre bergrygg i sør. Lokaliteten er begrenset topografisk til toppen av denne bergknausen. De 7 røysene ligger i en rekke med flere andre røyslokaliteter og har mest sannsynlig fungert som røyser for et eldre grense eller ferdsels-nettverk. Trolig eldre enn middelalderen, siden de ikke har noen sammenheng med dagens matrikkelgrense.

Røysene har vært høyere, men har på et tidspunkt blitt veltet over ende. De velte steinene er strødd rundt røysene, men man kan fremdeles se de rektangulære eller kvadratiske steinsetningene i bunnen av røysene. Det er mulig at røysene ikke har vært i bruk samtidig og stein har blitt brukt fra eldre røyser til å lage nye røyser ved siden av. Alle steinen er lavgrodde, så forstyrrelsen av røysene har mest sannsynlig ikke skjedd i moderne tid. Noen røysene ligger så tett på hverandre, at utrasingen fra enkelt røys overlapper hverandre. Dette kan gi et inntrykk av at det heller er to eller tre større røyser som har ligget her, hvis man ikke legger merke til de firkantete bunnene, noe som kan forklare hvorfor den eldre beskrivelsen ikke nevner mindre røyser.

Alle røysene ligger på bart berg og det er ikke noe synlig organisk materiale mellom steinen. Vernestatusen er gitt på grunn av typologien og konteksten de ligger i med de andre lokalitetene i området.

Figur 9. Oversiktskart over Holte røysfelt (ID 214059) og røysenes plassering i forhold til hverandre.

Figur 10. Oversiktsbilde over røyse lokaliteten (ID 214059).

Figur 11. Bunnen av utrast røys 2 (ID 214059-2, fremst i bildet) og utrast røys 3 (ID 214059-3, bak meterstaven.)

Figur 12. Utrast røys 6 (ID 214059-6) bak meterstaven, med utrast røys 5 (ID 214059-5) bak der igjen.

Figur 13. Utrast røys 7 (ID 214059-7) ligger nord for meterstaven og ligger under brinken til bergknatten.

5.1.2 ID 214061 – Harstadmoen gravrøys – Automatisk fredet

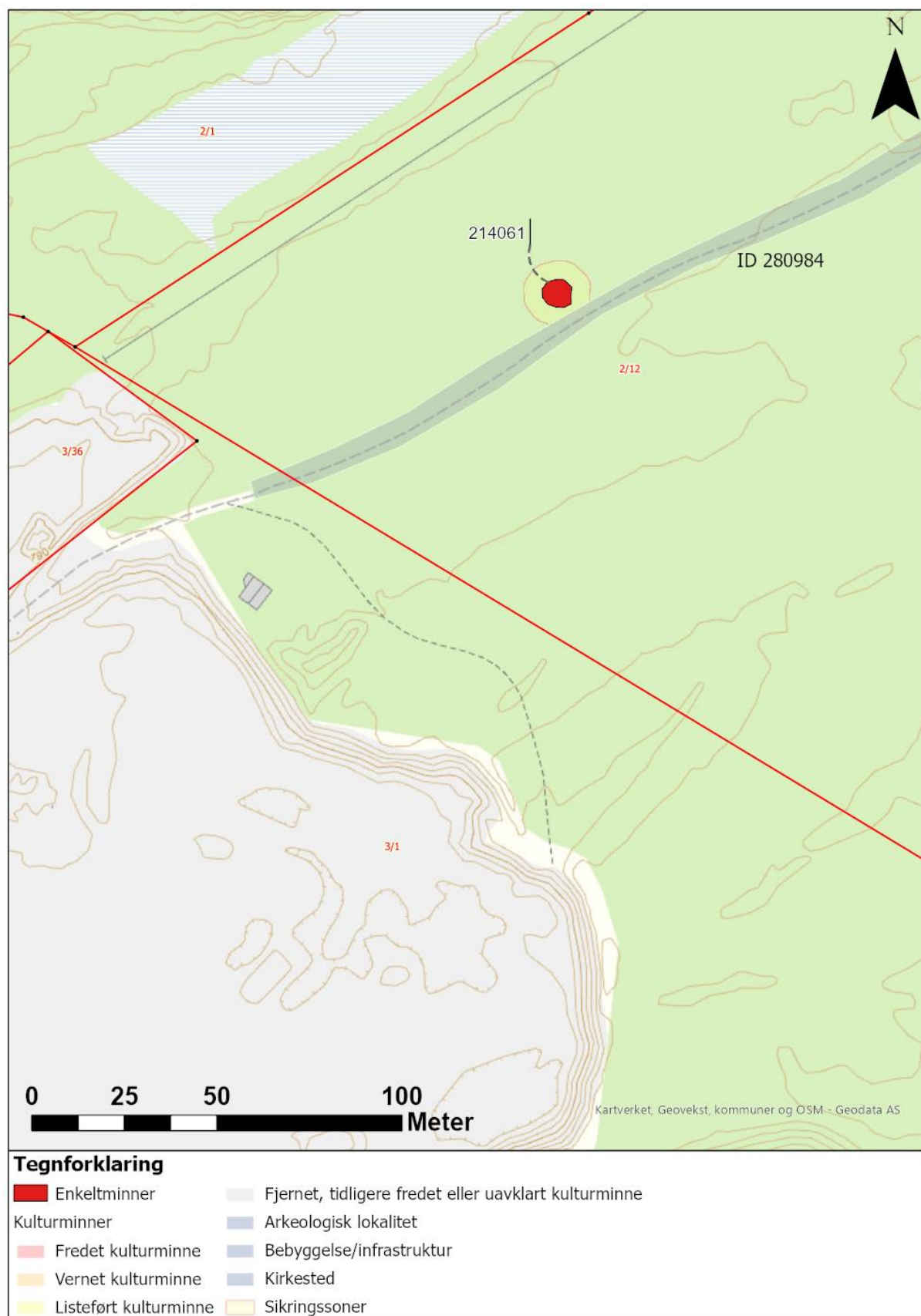
Dette er den andre uavklarte lokaliteten som ble kontrollregistrerte, en innmeldt gravrøys som skulle ligge i terrenget. Gravrøys er ca. 8 m i diameter, er ca. 45 cm høy og laget av jevnstore steiner lagt i sirkel. Noe utrast i kantene og overgrodd av lyng. 1 meter bred plyndringsgrop i toppen.

Beskrivelsen i Askeladden plasserte den hundre meter lenger sør i landskapet, i kant med grusuttaket. Denne ble derimot funnet rett i kant med et segment av setedalsvegen (ID 280984). Dimensjonene til gravhaugen som ble meldt inn passer meget bra med den som ble funnet under registreringen.

Enten er det snakk om to identiske gravrøys, hvor den ene i syd har blitt gravd bort i masseuttaket, eller så har man vært unøyaktig i beskrivelsen av plasseringen da den først ble meldt den inn. Gitt at den andre innmeldingen var noe unøyaktig (ID 214059), antas det at det er denne gravrøysen som beskrives. Lokaliteten er blitt målt inn der røysa faktisk ligger i terrenget. Det gir også mening at gravrøysa ligger langs en eldre ferdselsveg som Setesdalsvegen (ID 280984).

Figur 14. Harstadmoen gravrøys (ID 214061) som ligger langs Setesdalsvegen (ID 280984). Gravrøysa er så overvokst at den er knapt synlig bak meterstaven.

Figur 15. Oversiktskart over Harstadmoen gravrøys (ID 214061) og dens relasjon til Setedalsvegen over Senum (ID 280984).

5.1.3 ID 280978 – Bakken røysfelt – Automatisk fredet

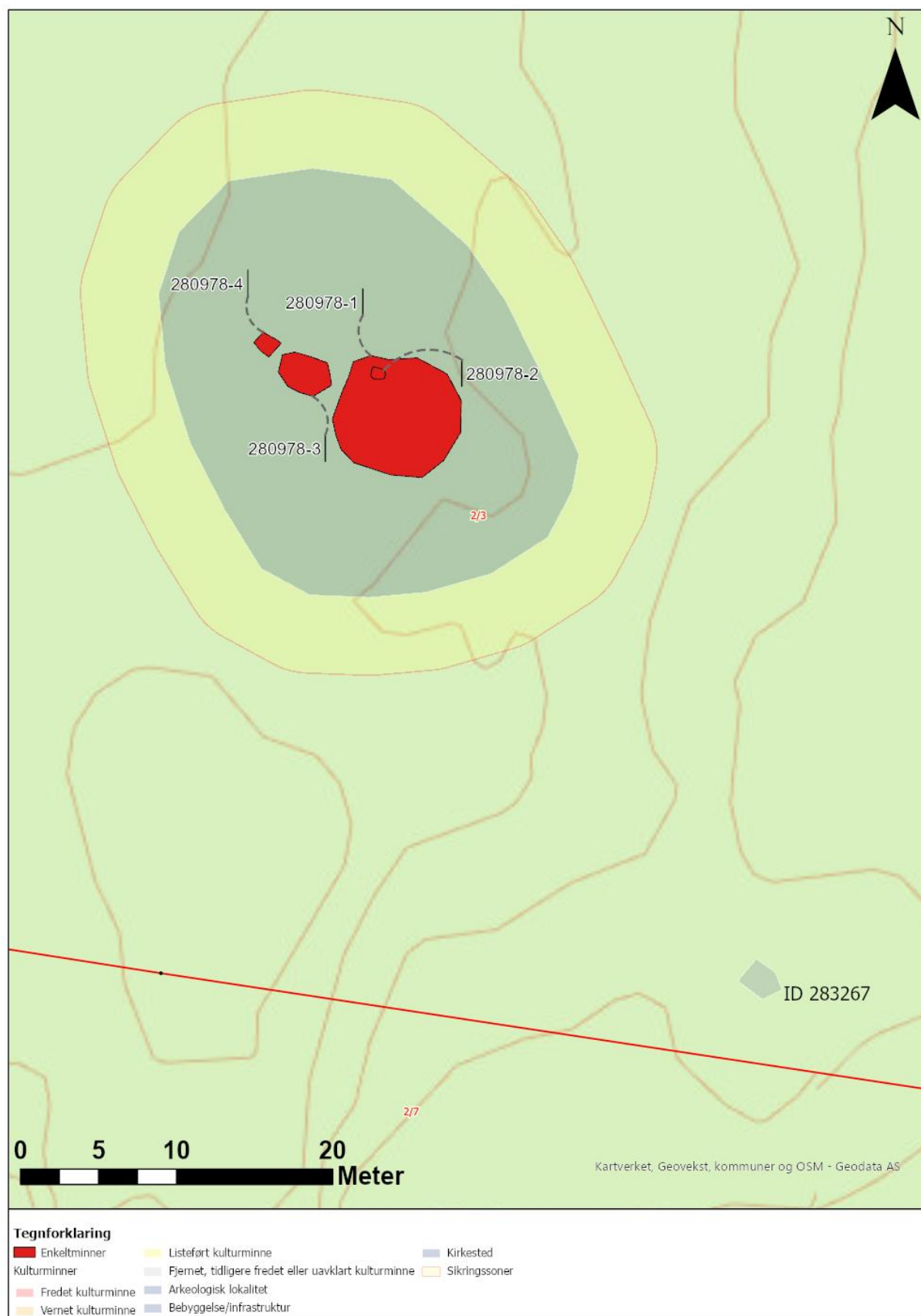
Tre røysar som ligger på en bakk med utsikt over myra i øst. Alle har blitt plyndret eller ødelagte.

Den største gravrøys (ID 280978-1) er på ca. 8 m i diameter og ca. 50 cm høy. Den er lagd av jevnstore steiner som er lagt i sirkel. Den har et tydelig fotkjede i ytterkant, med en markant steinsirkel mot toppen, som en krone. Den øverste sirkelen består av en del større hellestein. Røysa har et mulig kammer i nordlige delen av røysa (ID 280978-2). Det er et synlig hulrom under hellerloket til kammeret, men i en glipp under lokket virker hulrommet tilsynelatende tomt. Røysa har også blitt plyndret i toppen og stein har blitt flyttet for å lage firkantet varde i NV-hjørne.

Ved siden av ligger to mindre røysar, hvor den ene er en gravrøys har blitt kraftig forstyrret av plyndring (ID 290978-3) og den andre ser ut til å være en rektangulær røys (ID 290978-4). Dimensjonene på den rektangulære røysen tilsvarer de firkantete røysene som ligger på bergknausen i sør (ID 214059), noe som kan antyde at dette er en utrast ferdselsrøys eller grenserøys. Steinen brukt til å bygge ferdselsrøysa (ID 290978-4) kan være plyndret fra de andre røysene på lokaliteten, noe som antyder at den er mye yngre enn de andre.

Figur 16. Gravrøysa (ID 280978-1) med hellerlokket (ID 280978-2) synlig i nordsiden.

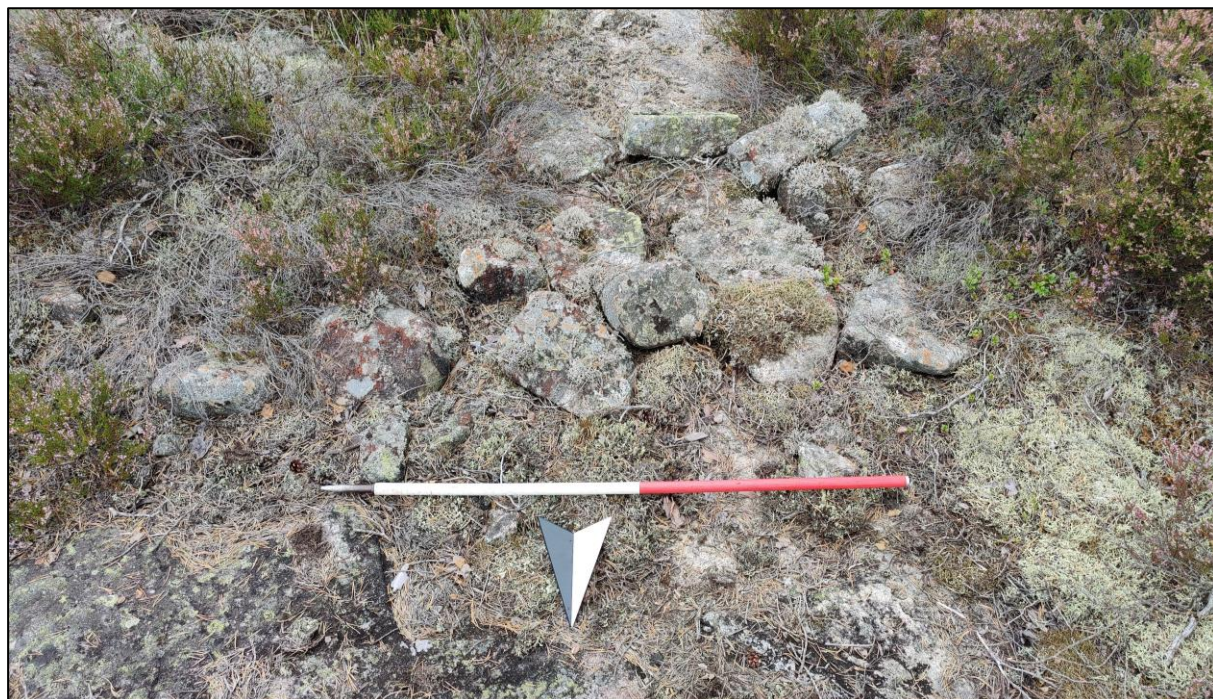
Figur 17. Oversiktskart over enkeltminnene på lokalitet 280978 og 283267.

Figur 18. Nærbilde av det mulige kammer med hellelokk (ID 280978-2). Moderne forstyrelse i form av en varde er synlig i bakgrunnen.

Figur 19. Gravrøys 2 (ID 280978-3) med utkastet fra plyndringsgropen. Selve røysa ligger bak meterstaven og er noe overgrodd av lyng.

Figur 20. Bunnen av rektangulær røys (ID 280978-4). Muligens at stein er blitt plyndret fra de andre røysene for å bygge denne.

5.1.4 ID 280980 – Holtet utmarksrøys og varde – Automatisk fredet

På en bergrygg i myra ligger en større gravrøys på ca. 10 m i diameter og ca. 70 cm høy. Lagd av jevnstore steiner lagt i sirkel og noe utrast i kantene. Dette er den største gravrøysen i myrområdet og ligger omtrentlig i midten av myrpartiet også. Et mulig kammer i nordvestlige delen av røysa. Røysa har også en 1 meter bred plyndringsgrop i toppen. Røysa har blitt plyndret for stein i moderne tid og steinene har blitt brukt til å lage en høy firkantet varde i NØ-hjørne (ID 280980-2). Varden er 150 cm høy og 100x75 cm i plan. Varden er fredet på grunn av materialet den er laget av, ikke på grunn av enkeltminnearten.

Enkeltminnene ligger på en topp, som er avgrensingen til lokaliteten, med utsikt over en bergflate i øst som går i nord-sør retning. Mulig at de markerer en eldre ferdselsveg over myra, som har vært i bruk i forskjellige perioder.

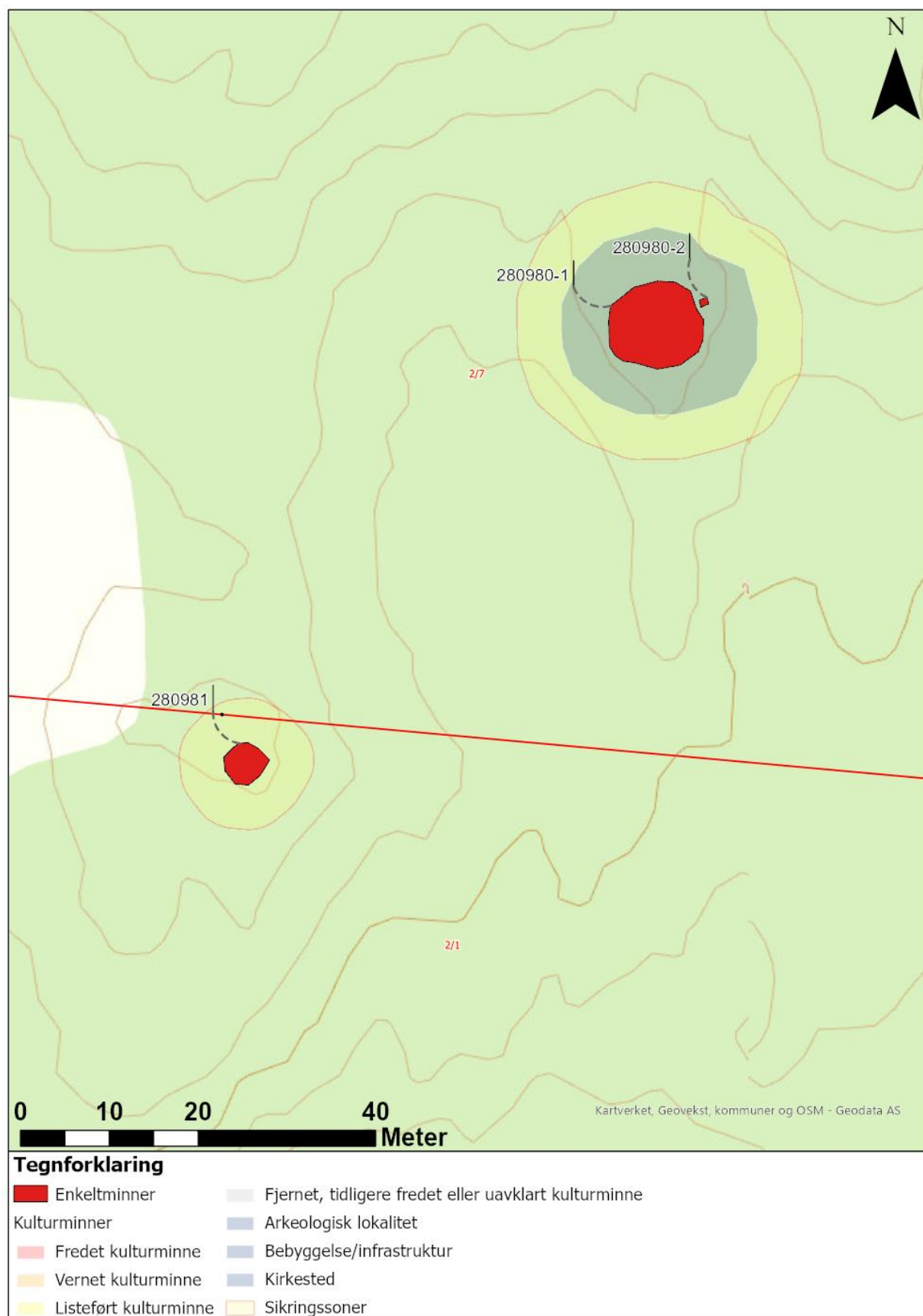

Figur 21. Gravrøysa (ID 280980-1) med moderne varde i østenden (ID 280980-2).

5.1.5 ID 280981 – Gamleholtet utmarksrøys – Automatisk fredet

Gravrøys på ca. 5 m i diameter, ca. 40 cm høy. Lagd av jevnstore steiner lagt i sirkel, med en 1 m bred plyndringsgrop i midten og meget forstyrret. Bygd rundt større kampesteiner som er avsatt der i eldre istid. Meget overgrodd av lyng og knapt synlig i terrenget.

Ligger på en topp, med utsikt over en bergflate som går i nord-sør retning. Mulig at den ser over en eldre ferdselsveg eller grense over myra.

Figur 22. Oversiktskart over Holtet utmarksrøys med varde (ID 280980) og Gamleholtet utmarksrøys (ID 280981).

Figur 23 Gravrøysa (ID280981) er så overgrodd at den knapt er synlig bak meterstaven.

5.1.6 ID 280982 – Holtet Likkvile – Ikke fredet

Rektangulær likkvile, 15 cm høy, 115x65 cm i plan. Steinene ligger rett på berg. Ligger på en bergflate noe utenfor strengen med røyser, men disse kulturminnene er nesten alltid anlagt i forbindelse med ferdselsveier.

Figur 24. Likkvile (ID 280982).

5.1.7 ID 280983 – Gamleholtet grenserøys/ferdselsrøys – Automatisk fredet

Ferdselsrøys som ligger alene på en bergrygg, med utsikt over myra i nord. Rektangulær i bunnen, men intakt i toppen. ca. 75 cm høy, 80x120 cm i plan. Steinene ligger på bart berg.

Mulig at de andre utraste røysene i området (ID 214059 og 280978-4) har lignet på denne, men at de har blitt veltet på et tidspunkt. Disse firkantede røysene lager en nord-sørgående linje som går over bergflatene i myra. Ligger ikke i nærheten av dagens matrikelgrense.

Figur 25. Intakt ferdelsrøys som ligger alene (ID 290983).

5.1.8 ID 280984 – Setesdalsvegen over Senum – Ikke fredet

Et segment av Setesdalsvegen som går over furumoen på Senum. Starter i sør ved kantene av masseuttaket, hvor den er en moderne 2 meter bred skogsvei, utbedret i moderne tid fram til kraftlinja. Deretter en 1 m-1,5 m bred kjerrevei videre nordover. Veien går over en tørr morenerygg i sør, bergflater i nord og ender ved en elvekryssning over til Damvegen. Damvegen er antagelig blitt anlagt på toppen av et segment av Setesdalsvegen på den andre siden av elvekryssningen.

Segmentet er nevnt i skiftelige kilder til å vært utbedret i 1804 for bruk som kjerrevei opp til Senum (Leonard, Haugen, Røysland, & Tallaksen, 2018, ss. 81-82). Denne antyder at kjerrevegen ligger over et eldre vegfar igjen, siden det er snakk om en

utbedring og ikke en nybygging. Det at veien går så tett på en gravhaug i nord (ID 214061) antyder også at dette er et av de eldre løpene til Setesdalsvegen, men det er vanskelig å si med sikkerhet.

Mest sannsynlig ligger store deler av den moderne Damvegen, og Senumsvegen vider opp til Senum, på toppen av den gamle Setesdalsveien. Man vet at på Senum har vært et veikryss mellom å ta båt/ferge på Byglandsfjorden eller å ta ferdselvegen fra Senum og over vestsiden av fjellet til Os (Leonard, Haugen, Røysland, & Tallaksen, 2018, ss. 93-94).

Dermed er segmentet som ligger innfor planområdet mest sannsynlig en del av serien til de tidligere registrerte segmenter til Setesdalsvegen opp til Ose (ID 221746, 221747, 221749, 221750 og 221756).

Figur 26. Sørlig ende av segmentet til Setesdalsvegen over Senum (ID 280984) ved masseuttaket

5.1.9 ID 283256 – Grensemarkør/Tidligere endestav – Automatisk fredet

Grensestein som står på matrikellinja imellom gnr 2/1 og 2/12. Høy rektangulær stein som er støttet opp av mindre steiner rundt. Ca. 70 cm høy og står rett på berg. Muligens at den har vært en endestav ved en tidligere grenseindeling. Endestaver står i krysset mellom tre eller fire eiendommer, noe som antyder at denne steinen kan markerer en eiendomsinndeling som er eldre enn dagens matrikkel.

Figur 27. Mulig endestav som er blitt til en vanlig grensemarkør (ID 283256).

5.1.10 ID 283267 – Bakken atypisk grensestein – Ikke fredet

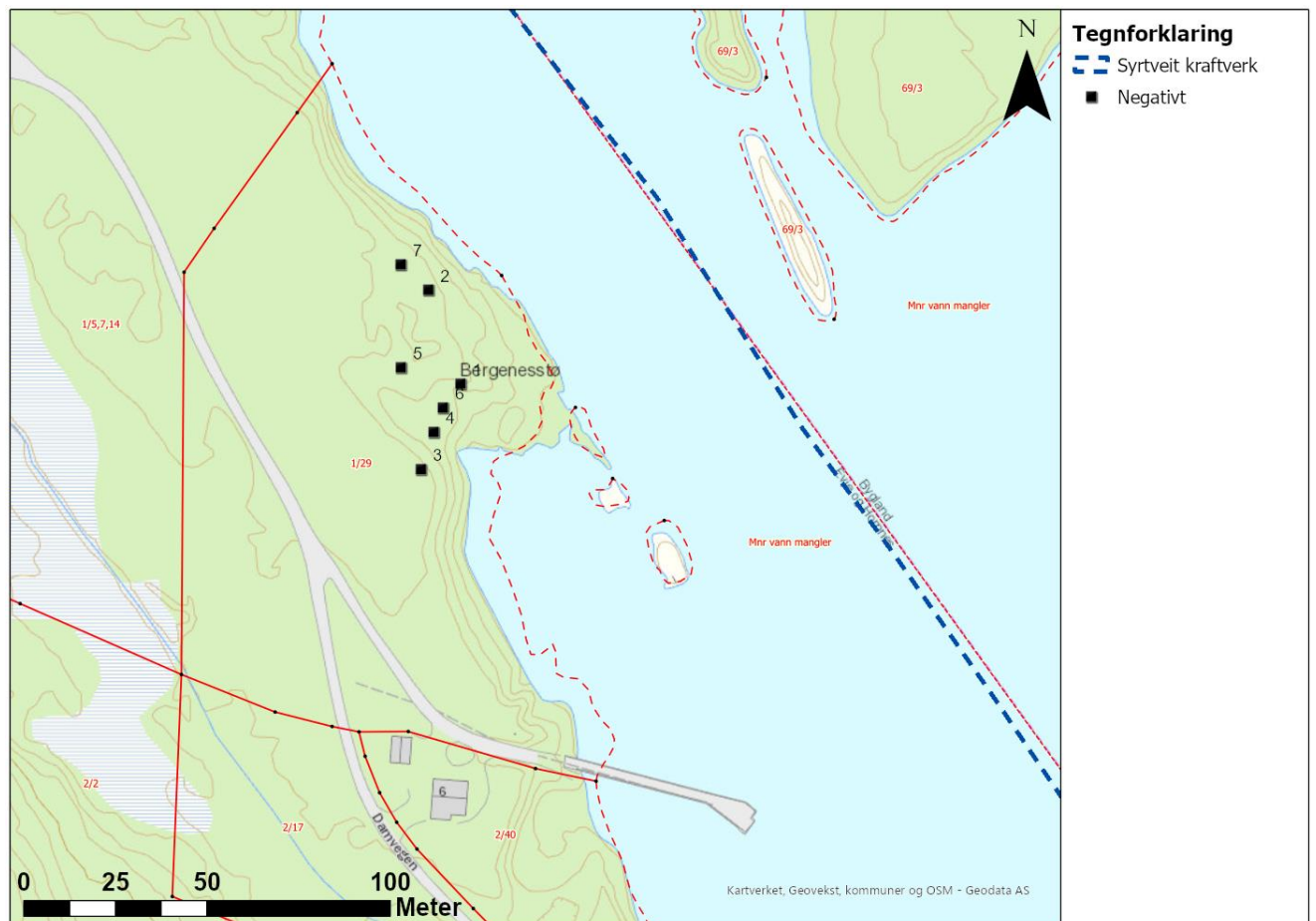
Flat grensestein, 100 x 35 cm i plan og ca. 75 cm høy, som står omtrentlig på matrikellinjen. Flatsiden står på tvers av grensen i en N-S retning. Støttet opp med mindre stein i bunnene. Dette er en meget uvanlig grensemarkør, som det er vanskelig å si alderen på. Vanlige byttinger hvis du følger matrikkelgrensen

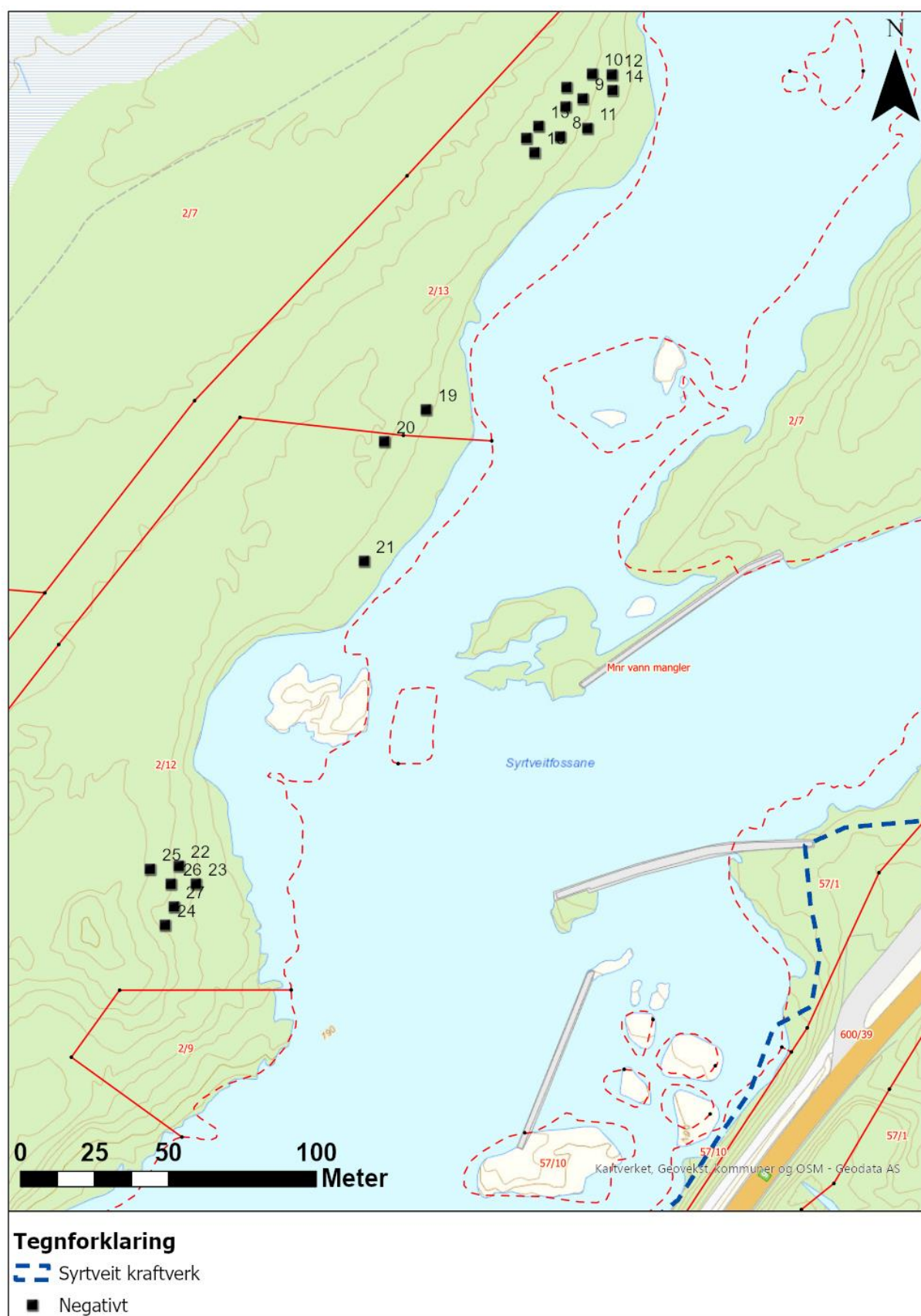
Figur 28. Atypisk grensemarkør (ID 283267).

5.2 Prøvestikking

Det ble gravd 27 prøvestikk på utvalgte flater langs Otra, men alle var negative. Massene var meget skrinne og man kom fort ned på enten berg eller morenestein. Det var også få plasser man kunne komme ned fra høyden og ned til elva. I enkelte partier er bakken så ujevn med morenestein, at det er vanskelig å gå over området. Mest sannsynlig har man ikke prioritert dette område som en overnattingsplass, når man har gått mellom Evje og Byglandsfjorden.

Figur 29. Oversiktskart over prøvestikkene gjort i nordenenden av planområdet.

Figur 30. Oversiktskart over prøvestikkene gjort langs Syrtveitfossen.

6 Konklusjon

Registreringen ble gjennomført 06.09.21 – 08.09.21 og 28.09.21, med metodene visuell overflaterregistrering og prøvestikking med spade. Det ble registrert 6 nye lokaliteter ved overflaterregistreringen. Fire av dem er automatisk fredet (ID 280978, 280980, 280981, 280983 og 283256), men to av dem er ikke fredet (ID 280982 og 280984). De to uavklarte lokalitetene (ID 214059 og 214061) som lå innenfor planområdet fra før, ble kontrollregistrert og fikk geometri. De fikk også en endret vernestatus fra uavklart til automatisk fredet.

Disse lokaliteten er hovedsakelig utmarksrøyser eller ferdselsrøyser til å markere grenser eller ferdselsveier. Området de ligger i er et urørt myrområde og konteksten de ligger i er relativt uforstyrret, bortsett fra at enkelte røyser har fått noe stein plyndret til å bygge varder og bål i moderne tid. Det interessante er at røysene ligger i et ganske bløtt myrparti, istedenfor den relativt flate og tørre moreneryggen 100 meter øst for dem, hvor det ville ha vært lettere å ferdes. Ferdsele har i moderne tid foregått på moreneryggen på kjerrevegen, som er en del av Setesdalsvegen, men på et tidligere tidspunkt ser det ut som om man foretrakk å krysse myren istedenfor. Alternativt kan røysene kan også markere en eldre grense som har gått over myren i en N-S retning.

Til sammen er det 16 lokaliteter innenfor planområdet: 7 automatisk fredete kulturminner (ID 214059, 214061, 280978, 280980, 280981, 280983, 283256) og 9 ikke fredede lokaliteter (ID 124827, 267639, 267640, 267641, 267642, 267643, 280982, 280984 og 283257). Samlet er det 27 enkeltminner fordelt på alle av disse lokalitetene.

Kristiansand, 17.11.2021

Joakim Wintervoll

7 Referanser og vedlegg

- Bang-Andersen, S. (2005). Datering. I S. Bang-Andersen, L. Hedeager, & E. Østmo (Red.), *Norsk Arkeologisk Leksikon* (s. 75). Oslo: Pax Forlag A/S.
- Bjerck, H. (2005). Strandlinjedatering. I B. Hein, L. Hedeager, & E. Østmo (Red.), *Norsk Arkeologisk Leksikon* (s. 363). Oslo: Pax Forlag A/S.
- Hagestad, T. (1988). *Fløtingens historie i Otra og Tovdalselva*. Kristiansand: Edgar Høgfelt A/S.
- Leonard, J., Haugen, P., Røysland, O., & Tallaksen, H. (2018). *Frå postveg til riksveg - vegar og vegminner langs riksveg 9*. Tvedestrand: Bokbyen forlag.
- NTNU. (2020, 02 22). *NTNU.no*. Hentet fra Dendrokronologi:
<https://www.ntnu.no/museum/dendrokronologi>
- Riddervold, J. (2021, 02 03). *Karbon- 14 datering av organisk materiale og dets bruksområder*. Hentet fra UiO: Kjemisk Institutt:
<https://www.mn.uio.no/kjemi/forskning/grupper/miljovitenskap/miljovitenskapbl oggen/c-14-datering.html>
- Romundset, A. (2018). Postglacial shoreline Displacement in the Tvedestrand-Arendal area. I G. Reitan, & L. Sundström (Red.), *Kystens steinalder i Aust-Agder; arkeologiske undersøkelser i forbindelse med ny E18 Tvedestrand-Arendal* (ss. 463-478). Oslo: Cappelen Damn Akademiske.
- Sigmond, E., Bryhni, I., & Jorde, K. (2013). *Norsk Geologisk ordbok*. Trondheim: Akademia Forlag.
- Storsletten, O. (2020, 2 22). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra snl.no:
<https://snl.no/dendrokronologi>
- Stylegard, F.-A. (2021, 02 22). *Waybackmachine*. Hentet fra [Vaf.no/Dendrokronologisk grunnkurve for eik på Sørlandet](https://vaf.no/Dendrokronologisk-grunnkurve-for-eik-pa-Sorlandet):
<https://web.archive.org/web/20071026234831/http://www.vaf.no/hoved.aspx?m=804&amid=5598>

7.1 Vedleggs liste

1. Kart over planområdet fra tiltakshaver
2. Oversikt over kjente kulturminner innenfor registreringsområdet
3. Strukturliste overflaterregistrering
4. Prøvestikklister

7.1.2 Vedlegg 2: Oversikt kjente kulturminner innenfor registreringsområdet.

Askeladden ID	Art	Periode	Beskrivelse	Status	Gnr/ Bnr
124827	Mølle/Kvernhus	Nyere tid	Nedenfor Syrtveitfossen på østsiden av Otra skal det på noen flate fjell ha stått både ei mølle og ei sag. Området ble også benyttet for stamping av vadmel. Det er ingen synlige rester etter virksomheten og heller ingen opplysninger om hvor lenge virksomheten holdt på. Drifkraften var fallet fra Syrtveitfossen.	IKKE	2/1
214059	Røysfelt	Jernalder	Lokaliteten består av 7 utraste røyser, med kvadratisk bunn. De ligger i en rekke med flere andre gravrøyser og har mest sannsynlig fungert som røyser for et eldre grense- og ferdselsnettverk. Trolig eldre enn middelalderen, siden de ikke har noen sammenheng med dagens matrikkelgrense. Røysene har vært høyere, men har på et tidspunkt blitt veltet over ende. De veltede steinene er strødd rundt røysene, men man kan fremdeles se de rektangulære eller kvadratiske steinsetningene i bunnen av røysene.	AUT	2/7
214061	Gravrøys	Jernalder	Gravrøys på ca. 8 m i diameter, ca. 45 cm høy. Lagd av jevnstore steiner lagt i sirkel. Noe utrast i kantene og overgrodd av lyng. 1 meter bred plyndringsgrop i toppen. Ligger i nordkanten av en skogsvei. Vollen er minst 3	AUT	2/12

			meter bred, ikke et rotvelt. Steinene stablet i sirkler.		
267639	Fløtningsskjem	Nyere tid	Tømmerskjem, for å lede tømmer.	IKKE	2/1
267640	Fløtningsskjem	Nyere tid	Tømmerskjem, for å lede tømmer.	IKKE	2/1
267641	Fløtningsskjem	Nyere tid	Tømmerskjem, for å lede tømmer.	IKKE	2/1
267642	Fløtningsskjem	Nyere tid	Tømmerskjem, for å lede tømmer.	IKKE	3/3
267643	Fløtningsskjem	Nyere tid	Tømmerskjem, for å lede tømmer.	IKKE	2/2
280978	Røysfelt	Jernalder	Tre røyser som ligger på en bakke med utsikt over myra. Alle har blitt plyndret	AUT	2/3
280980	Utmarksrøys og Varde	Jernalder/ nyere tid	Gravrøys med varde i nordøstlig kant. Vardene er laget av stein plyndret fra gravrøysen.	AUT	2/7
280981	Utmarksrøys	Jernalder	Gravrøys på ca. 5 m i diameter, ca. 40 cm høy. Lagd av jevnstore steiner lagt i sirkel. 1 m bred plyndringsgrop i midten og meget forstyrret. Bygd rundt større kampesteiner. Meget overgrodd av lyng og knapt synlig i terrenget. Ligger på en topp, med utsikt over en bergflate som går i nord-sør retning. Mulig eldre ferdselsveg over myra.	AUT	2/7
280982	Likkvile	Nyere tid	Rektangulær likkvile, 15 cm høy, 115x65 cm i plan. Steinene ligger rett på berg.	IKKE	2/7
280983	Grenserøys/ ferdselsrøys	Jernalder	Rektangulær i bunnen, men intakt i toppen. ca. 75 cm høy, 80x120 cm i plan. Steinene ligger på bart berg. Mulig at de andre utrase røysene i området har lignet på	AUT	2/1

			denne (ID 214059), men har blitt veltet på et tidspunkt. Ligger ikke i nærheten av en matrikkel.		
280984	Setesdalsvegen mot Senum	Nyere tid	Et segment av Setesdalsvegen som går over furumoen på Senum. Den er en moderne 2m bred skogsvei, utbedret i moderne tid fram til kraftlinja i sør. Deretter en 1-1,5 m bred kjerrevei videre nordover, som ble etablert på begynnelsen av 1800-tallet. Denne ligger trolig over en eldre vegfar igjen.	IKKE	2/12
283256	Grensemarkør/ tidligere endestav	Før-reformatorisk	Grenestein som står på matrikkelinja imellom gnr 2/1 og 2/12. Høy rektangulær stein som er støttet opp av mindre steiner rundt. Ca. 70 cm høy. Muligens at den har vært en endestav ved en tidligere grenseindeling.	AUT	2/12
283257	Atypisk grensestein	Ukjent	Flat grensestein, 100 x 35 cm i plan og ca. 75 cm høy, som står omtrentlig på matrikkelinjen. Flatsiden står på tvers av grensen i en N-S retning. Støttet opp med mindre stein i bunnene. Atypisk grensemarkør. Vanlige byttinger hvis du følger matrikkelgrensen.	IKKE	2/3

7.1.3 Vedlegg 3: Strukturliste overflateregistrering

Str. Nr.	Art	Beskrivelse	Askeladden ID	Status	Gnr/ Bnr
1	Mølle	Det skal på noen blanke fjell på østtiden av Otra ha ligget ei mølle. Olav G. Syrtveit bygde egen mølle i ca. 1700. Den var til felles bruk for gardene på Syrtveit.	124827-1	IKKE	2/1
2	Sag	På noen blanke fjell på østsiden av Otra skal det ha stått ei sag. Ingen synlige rester i dag.	124827-2	IKKE	2/1
3	Utrast røys 1	Kvadratisk i bunnen, omringet av steiner som er veltet eller rast fra toppen. ca. 50 cm høy, 50x50 cm i plan. Steinene ligger på bart berg	214059-1	AUT	2/7
4	Utrast røys 2	Kvadratisk i bunnen, omringet av steiner som er veltet eller rast fra toppen. ca. 27 cm høy, 90x90 cm i plan. Steinene ligger på bart berg.	214059-2	AUT	2/7
5	Utrast røys 3	Rektangulær i bunnen, omringet av steiner som er veltet eller rast fra toppen. ca. 40 cm høy, 100x140 cm i plan. Steinene ligger på bart berg	214059-3	AUT	2/7
6	Utrast røys 4	Kvadratisk i bunnen, omringet av steiner som er veltet eller rast fra toppen. ca. 20 cm høy, 90x85 cm i plan. Steinene ligger på bart berg.	214059-4	AUT	2/7
7	Utrast røys 5	Rektangulær i bunnen, omringet av steiner som er veltet eller rast fra toppen. ca. 30 cm høy, 90x120 cm i plan. Ligger på en brink. Steinene ligger på bart berg.	214059-5	AUT	2/7
8	Utrast røys 6	Rektangulære i bunnen, omringet av steiner som er veltet eller rast fra toppen. ca. 27 cm høy, 140x150 cm i plan. Ligger under en brink. Steinene ligger på bart berg.	214059-6	AUT	2/7
9	Utrast røys 7	Rektangulær i bunnen, omringet av steiner som er veltet eller rast fra toppen. ca. 23 cm høy, 120x100 cm i plan. Ligger under en brink. Steinene	214059-7	AUT	2/7

		ligger på bart berg			
10	Utmarksrøys 5	Gravrøys på ca. 8 m i diameter, ca. 45 cm høy. Lagd av jevnstore steiner lagt i sirkel. Noe utrast i kantene og overgrodd av lyng. 1 meter bred plyndringsgrop i toppen. Ligger i nordkanten av en skogsvei. Vollen er minst 3 meter bred, ikke et rotvelt. Steinene stablet i sirkler.	214061-1	AUT	2/12
11	Fløtningsskjerm	Tømmerskjerm, for å lede tømmer.	267639	IKKE	2/1
12	Fløtningsskjerm	Tømmerskjerm, for å lede tømmer.	267640	IKKE	2/1
13	Fløtningsskjerm	Tømmerskjerm, for å lede tømmer.	267641	IKKE	2/1
14	Fløtningsskjerm	Tømmerskjerm, for å lede tømmer.	267642	IKKE	3/3
15	Fløtningsskjerm	Tømmerskjerm, for å lede tømmer.	267643	IKKE	2/2
16	Utmarksrøys 1	Gravrøys på ca. 8 m i diameter, ca. 50 cm høy. Lagd av jevnstore steiner lagt i sirkel. Fotkjede i ytterkant, med en markant steinsirkel til mot toppen. Større hellesteiner i den øverste sirkel. Et mulig kammer i nordlige delen av røysa. Røysa har blitt plyndret og stein har blitt flyttet for å lage firkantet varde i NV hjørne. Noe naturlig utrast også. Ligger på en topp, med utsikt over en bergflate som går i nord-sør retning. Mulig eldre ferdselsveg over myra.	280978-1	AUT	2/3
17	Hellekiste	Hellelok i utmarksrøys 1. 80x65 cm. Hulrom synlig under helleren, i en sprekk på syd siden. Muligens blitt tømt.	280978-2	AUT	2/3
18	Utmarksrøys 2	Gravrøys på ca. 2 m i diameter, ca. 30 cm høy. Lagd av jevnstore steiner lagt i sirkel. Fotkjede i ytterkant. Meget forstyrret, stein er blitt dratt ut. Plyndringsgrop i midten. Berg synlig under. Overgrodd av lyng i SV. Steiner ligger spredt nord for røysa, sannsynlig kastet der da røysa ble plyndret. Ligger på en topp, med utsikt over en bergflate som går i nord-sør retning.	280978-3	AUT	2/3

		Mulig eldre ferdselsveg over myra.			
19	Utrast røys 8	<p>Rektangulær i bunnen, omringet av steiner som er veltet eller rast fra toppen. ca. 25 cm høy, 120x90 cm i plan. Steinene ligger på bart berg.</p> <p>Mulig at gravrøysene ved siden av er blitt plyndret for steiner for å lage denne strukturen.</p>	280978-4	AUT	2/3
20	Utmarksrøys 3	<p>Gravrøys på ca. 10 m i diameter, ca. 70 cm høy. Lagd av jevnstore steiner lagt i sirkel. Noe utrast i kantene. Et mulig kammer i nordvestlige delen av røysa. 1 meter bred plyndringsgrop i toppen. Røysa har blitt plyndret og stein har blitt flyttet for å lage en høy firkantet varde i NØ hjørne. Noe naturlig utrast også.</p> <p>Ligger på en topp, med utsikt over en bergflate som går i nord-sør retning. Mulig eldre ferdselsveg over myra.</p>	280980-1	AUT	2/7
21	Varde laget av gravrøysstein	<p>Rektangulær varde, 150 cm høy, 100x75 cm i plan. Trolig en bygd i moderne tid, men steinen stammer mest sannsynlig fra gravrøysa ved siden av.</p> <p>Varden er fredet på grunn av materialet den er laget av, ikke på grunn av enkeltminnearten.</p> <p>Ligger på en topp, med utsikt over en bergflate som går i nord-sør retning. Mulig eldre ferdselsveg over myra.</p>	280980-2	AUT	2/7
22	Utmarksrøys 4	<p>Gravrøys på ca. 5 m i diameter, ca. 40 cm høy. Lagd av jevnstore steiner lagt i sirkel. 1 m bred plyndringsgrop i midten og meget forstyrret. Bygd rundt større kampesteiner. Meget overgrodd av lyng og knapt synlig i terrenget.</p> <p>Ligger på en topp, med utsikt over en</p>	280981-0	AUT	2/1

		bergflate som går i nord-sør retning. Mulig eldre ferdselsveg over myra.			
23	Likkvile	Rektangulær likkvile, 15 cm høy, 115x65 cm i plan. Steinene ligger rett på berg.	280982-0	IKKE	2/7
24	Grenserøys / Ferdslsrøys	Rektangulær i bunnen, men intakt i toppen. ca. 75 cm høy, 80x120 cm i plan. Steinene ligger på bart berg. Mulig at de andre utraste røysene i området har lignet på denne (ID 214059), men har blitt veltet på et tidspunkt. Ligger ikke i nærheten av en matrikkel.	280983-0	AUT	2/1
25	Setesdalsvegen over Senum	Et segment av Setesdalsvegen som går over furumoen på Senum. I sør er den en moderne 2 meter bred skogsvei, utbedret i moderne tid fram til kraftlinja. Deretter en 1-1,5 m bred kjerrevei videre nordover. Veien er nevnt i skiftelige kilder til å vært utbedret i 1804 for bruk som kjerrevei opp til Senum. Denne antyder at den ligger over et eldre vegfar igjen, siden det er snakk om en utbedring og ikke en nybygging.	280984-0	IKKE	2/12
26	Grensemarkør/ Tidligere endestav	Grensestein som står på matrikkelinja imellom gnr 2/1 og 2/12. Høy rektangulær stein som er støttet opp av mindre steiner rundt. Ca. 70 cm høy. Muligens at den har vært en endestav ved en tidligere grenseindeling.	283256-0	AUT	2/12
27	Atypisk grensestein	Flat grensestein, 100 x 35 cm i plan og ca. 75 cm høy, som står omtrentlig på matrikkelinjen. Flatsiden står på tvers av grensen i en N-S retning. Støttet opp med mindre stein i bunnene. Atypisk grensemarkør. Vanlige byttinger hvis du følger matrikkelgrensen.	283257-0	IKKE	2/3

7.1.4 Vedlegg 4: Prøvestikksbeskrivelse

PS nr.	Pos / Neg	Mål plan (cm)	Dybde (cm)	Profil beskrivelse	Funn	Gnr	Bnr
1	Negativt	40x40	41	0-26 torv; 26-41 grå sand; 42 berg	0	1	29
2	Negativt	30x30	25	0-10 torv; 10-25 grå sand, utvaskingslag; berg i bunn.	0	1	29
3	Negativt	40x40	21	0-18 torv; 18-21 grå sand; 21 berg	0	1	29
4	Negativt	40x40	25	0-18 torv; 18-25 grå sand; 25 berg	0	1	29
5	Negativt	30x30	30	0-20 torv; 20-30 mørk brun organisk silt; berg i bunn.	0	1	29
6	Negativt	40x40	25	0-20 torv; 20-22 grå sand; 22 berg	0	1	29
7	Negativt	30x30	15	0-5 torv; 15 grå sand, utvaskingslag; berg i bunn.	0	1	29
8	Negativt	40x40	32	0-20 torv; 20-32 grå sand med noe kullbiter; 32 berg	0	1	29
9	Negativt	40x40	35	0-10 torv; 10-25 grå sand, utvaskingslag; 25-35 brunbeige fin silt; berg i bunn.	0	2	13
10	Negativt	40x40	35	0-10 torv; 10-20 grå sand, utvaskingslag; 20-35 brunbeige fin silt; berg/steiner i bunn.	0	2	13
11	Negativt	40x40	40	0-15 torv; 15-20 grå sand med noe kullbiter; 20- 40 lysebrun grusholdig sand	0	1	29
12	Negativt	40x40	20	0-10 torv; 10-15 grå sand, utvaskingslag; 15-20 brunbeige fin silt; berg/steiner i bunn.	0	2	13
13	Negativt	40x40	29	0-12 torv; 12-29 grå og lysebrun sand; 29 store steiner	0	1	29
14	Negativt	40x40	35	0-13 torv; 13-18 grå sand, utvaskingslag; 18-35 brunbeige fin silt; berg/steiner i bunn.	0	2	13
15	Negativt	40x40	30	0-12 torv; 12-30 grå og lysebrun sand; 30 store steiner	0	1	29
16	Negativt	40x40	25	0-10 torv; 10-15 grå sand, utvaskingslag; 15-25 beige fin silt; berg/steiner i bunn.	0	2	13
17	Negativt	40x40	29	0-12 torv; 12-29 grå og lysebrun sand; 29 store steiner	0	1	29
18	Negativt	40x40	30	0-10 torv; 10-17 grå sand,	0	2	13

				utvaskingslag; 17-30 oransje sandig silt med grus; berg/steiner i bunn.			
19	Negativt	40x40	33	0-12 torv; 12-33 grå og lysebrun sand; 33 store steiner	0	1	29
20	Negativt	40x40	30	0-10 torv; 10-13 grå sand, utvaskingslag; 13-30 oransje sandig silt; berg/steiner i bunn.	0	2	12
21	Negativt	40x40	20	0-5 torv; 5-20 grå silt, utvaskingslag; berg/steiner i bunn.	0	2	12
22	Negativt	40x40	15	0-15 torv; 15 store steiner	0	1	29
23	Negativt	40x40	22	0-15 torv; 15-22 grå sand; 22 store steiner	0	1	29
24	Negativt	40x40	30	0-10 torv; 10-12 grå sand, utvaskingslag; 12-17 mørk brun organisk klebrig silt; 17-30 gråbeige siltig sand; berg i bunn.	0	2	12
25	Negativt	40x40	15	0-15 torv; 15 store steiner	0	1	29
26	Negativt	40x40	15	0-15 torv; 15 store steiner	0	1	29
27	Negativt	40x40	40	0-20 torv; 20-30 grå sand, utvaskingslag; 30-40 brunbeige siltig sand; berg i bunn.	0	2	12

AGDER
fylkeskommune

Agder fylkeskommune
Postboks 788, Stoa
NO-4809 Arendal

Besøksadresse Kristiansand:
Tordenskjolds gate 65

Org.nr.: 921 707 134
Bank: 3207.28.74993

Besøksadresse Arendal:
Ragnvald Blakstads vei 1

www.agderfk.no

